

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2
0
2
4

No 8

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 132 sahifa.
E'lon qilishga 2024-yil 7-avgustda ruxsat etildi.*

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich, i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., Navoiy davlat pedagogika instituti rektori
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, p.f.f.d., (PhD), Buxoro muhandislik-texnologiya instituti rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU Hududiy ta'lim muassasalari va markazlar bo'yicha prorektor v.b.
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TDIUprofessori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d., TSUE professori
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Musayeva Shoirazimovna, SamDu IS instituti professori
Cham Tat Huei, (PhD) USCI universiteti professori, Malayziya
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d.,(PhD) "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d.,(PhD) TAQU katta o'qituvchisi
Djudi Smetana, p.f.n., Pitsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Krissi Lyuis, p.f.n., Pitsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Ali Konak (Али Кўнак), i.f.d., prof., Karabuk universiteti dosenti, Turkiya
Glazova Marina Viktorovna, i.f.n., "LUKOIL-Energoservis" Kompaniyasi iqtisodchisi, Moskva.
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., (PhD) TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Oqil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjaevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Rae Kwon Chung, honorary professor of TSUE, Nobel laureate, South Korea,

Osman Mesten, member of the Turkish Parliament, head of the Turkey-Uzbekistan Friendship Society

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, DSc, Prof., Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Buzrukkhanov Sarvarkhan Munavvarkhanovich, DSc, Deputy Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, DSc, Prof., Deputy of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Sayfullo Normatovich CSc, Prof., Rector of Academy of Labor and Social Relations

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, DSc, Prof., TSUE Vice-Rector for Scientific Affairs and Innovation

Kalonov Mukhiddin Bakhritdinovich, DSc, Prof., Rector of the Navoi State Pedagogical Institute

Siddikova Sadokat Ghaforovna, PhD, Rector of the Bukhara Institute of Engineering and Technology

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, DSc, Prof., acting Vice-rector for regional educational institutions and centers of TSUE

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, DSc, Prof., of TSUE

Samadov Askarjon Nishonovich, CSc, Prof., of TSUE

Slizovsky Dimitriy Yegorovich, DSc, Prof., of the People's Friendship University of Russia

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, DSc, Prof., Rector of International "Nordic" University

Akhmedov Ikrom Akramovich, DSc, Prof., of TSUE

Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja ugli, DSc, Prof., of TSUE

Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of the DGPO of the Republic of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of the DCECGPO of the Republic of Uzbekistan

Eshtayev Alisher Abduganievich, DSc, Prof., of TSUE

Shoira Azimovna Musaeva, professor of SamDu IS Institute

Cham Tat Huei, PhD, professor at USCI University, Malaysia

Akhmedov Javokhir Jamolovich, PhD, deputy of executive director of the "El-yurt umidi" fund

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, PhD, Senior Lecturer at Tashkent University of Architecture and Construction

Judy Smetana CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Chrissy Lewis CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Ali Konak DSc, Prof., Associate Professor of Karabuk University, Turkey

Glazova Marina Viktorovna, CSc, economist at LUKOIL-Energoservis Company, Moscow.

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, associate professor of TSUE

Sevil Piriyea Karaman, PhD, doctoral student at Ankara University, Turkey

Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, independent researcher of TSUE

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor

Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori

Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori

Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti

Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti

Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti

G'afurov Doniyor Orifovich, p.f.f.d., (PhD)

Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti

Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti

Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Benchmarking asosida oliy ta'lim muassasalarining raqobatbardoshlik xususiyatini oshirish.....	16
Qo'ng'irotboy Avezimbetovich Sharipov, Zaynutdinova Umida Djalolovna	
Mehnat resurslarini samarali boshqarish orqali ish bilan bandlikni ta'minlash	20
Shakarov Zafar Gafforovich	
Трансформация человеческого капитала в условиях цифровизации и внедрения искусственного интеллекта в банковскую экосистему	24
S.S. Ismailov	
“Kreativ iqtisodiyot” va “kreativ industriya”: mohiyati, nazariy jihatlarining tahlili	32
Dusmuxamedov Oybek Suratbekovich	
Muammoli kreditlar va ularni bartaraf etish yo'llari.....	37
Tojiyev Sardor Dilmurod o'g'li	
Don mahsulotlari tarmog'ida mavjud kamchiliklar va ularning yechimlari	41
Sh.B. Donayev	
Eksportni rivojlantirish iqtisodiy o'sishning asosiy omillaridan biridir	45
Xursandov Komiljon Maxmatkulovich	
Yirik soliq to'lovchilar bo'yicha soliq ma'muriyatchiligini tashkil etish.....	49
Idirisov Alisher Otajonovich	
Institutsional investorlar faoliyatini tashkil etishning konseptual jihatlarini.....	53
Sultanov Maxmud Axmedovich	
Poverty in developing countries: new problems and solutions.....	57
Amirdjanova Sitara Sunnat kizi	
Факторы, влияющие на успешное функционирование скандинавской модели развития экономики	61
Вохидова Мехри Хасановна	
Анализ зарубежного опыта методологии оценки финансового потенциала развитых стран	69
Буранова Лола Вахобовна	
Мамлакатimizda islom moliyaviy xizmatlarini joriy etishning zarurligi.....	78
Babamatov Tolib Xakimovich	
Davlat-xususiy sheriklik loyihalarining tashkiliy-huquqiy mexanizmlari	83
S.A.Karabayev	
O'zbekiston tijorat banklarida valyuta operatsiyalarini amalga oshirish yo'llari	90
Yusupov Aziz Shuxratovich	
Sanoatda raqamli transformatsiyaning shakllanishi va rivojlanishi	95
Gulbayeva Feruza Islamovna	
Oliy ta'lim muassasalarining mamlakat iqtisodiy rivojlanishiga ta'siri.....	102
Sherov Alisher Bakberganovich	
Maxsus kiyimlar tikishda foydalaniladigan gazlamalar tahlili	107
Sayidova Maftuna Hamroqul qizi	
O'zbekistonda elektron bank xizmatlarini o'zgartirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish	111
Umarova Malika Baxtiyarovna	
Оценка влияния налоговой системы на финансовое состояние организаций.....	116
Умида Юлдашева	
Теоретическое обоснование интернет-маркетинга в социальных сетях.....	120
Арипходжаев Саидамир Фузулиддинович	

Sport tashkilotining marketing strategiyasini ishlab chiqish.....	127
Ismoilov Sherzod Dilshodovich	

YIRIK SOLIQ TO'LOVCHILAR BO'YICHA SOLIQ MA'MURIYATCHILIGINI TASHKIL ETISH

Idirisov Alisher Otajonovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada yirik soliq to'lovchilar bo'yicha soliq ma'muriyatchiligini tashkil etishning nazariy-huquqiy asoslari hamda ular tomonidan to'langan soliqlarning davlat budjetidagi ahamiyati xususida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: soliq ma'muriyatchiligi, yirik soliq to'lovchilar, mahsulot (tovar, ish va xizmat)larni sotishdan olingan sof tushum, yirik soliq to'lovchilarni hisobga olish, yirik soliq to'lovchilar toifasiga kiritish mezonlari.

Abstract: This article examines issues related to the theoretical and legal foundations of organizing tax administration for large taxpayers.

Key words: Tax administration, large taxpayers, net income from sales of products (goods, works, services), accounting of large taxpayers, criteria for inclusion in the category of large taxpayers.

Аннотация: В данной статье рассматриваются вопросы, связанные с теоретическими и правовыми основами организации налогового администрирования крупных налогоплательщиков.

Ключевые слова: Налоговое администрирование, крупные налогоплательщики, чистый доход от реализации продукции (товаров, работ, услуг), учет крупных налогоплательщиков, критерии включения в категорию крупных налогоплательщиков.

KIRISH

O'zbekiston Respublikasida tadbirkorlikni rivojlantirish va xorijiy investitsiyalarni jalb qilish uchun soliq yukini kamaytirish va qulay shart-sharoitlarni yaratishni ta'minlaydigan soliq tizimi shakllantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Mamlakatimizda soliq tizimini izchillik bilan soddalashtirish, soliq solinadigan bazani kengaytirish orqali soliq yukini pasaytirish kabi vazifalar ijrosi yuzasidan, shuningdek, soliq ma'muriyatchiligining zamonaviy uslublarini joriy etish, soliqlarning yig'iluvchanligini oshirish maqsadida davlat soliq xizmati organlari tizimini isloh etishning muhim yo'nalishlari belgilanib, Davlat soliq xizmati organlari faoliyati va soliq ma'muriyatchiligining samaradorligini oshirish bo'yicha chora-tadbirlar dasturi tasdiqlandi.

Mazkur chora-tadbirlar doirasida xorijiy tajriba asosida yirik soliq to'lovchilarning soliq ma'muriyatchiligini tashkil etish masalalariga alohida urg'u qaratildi.

Shunga ko'ra, xo'jalik yurituvchi subyektlarni "yirik soliq to'lovchilar" toifasiga kiritishning aniq mezonlarini belgilash, yirik soliq to'lovchilar bo'yicha soliq ma'muriyatchiligi funksiyalari hududiy davlat soliq boshqarmalariga berilishi munosabati bilan davlat soliq xizmati organlarining vazifa va funksiyalari, tashkiliy tuzilmasini qayta ko'rib chiqish yuzaga keldi¹. Keyinchalik, yirik soliq to'lovchilarga xizmat ko'rsatish, jumladan, soliq hisobotlarini qabul qilish, soliq nazoratini amalga oshirish, soliqlar va boshqa majburiy to'lovlarni undirish majburiyati yuklatilgan yirik soliq to'lovchilar bo'yicha hududlararo davlat soliq inspeksiyasi tashkil etildi².

1 Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 18 июлдаги "Солиқ маъмуриятчилигини тубдан такомиллаштириш, солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларнинг йиғилувчанлигини ошириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги ПФ-5116-сонли Фармони (Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси - <https://lex.uz/docs/3271159>);

2 Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 26 июндаги "Давлат солиқ хизмати органлари фаолиятини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги ПҚ-3802-сонли Қарори (Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси - <https://lex.uz/docs/3796072>);

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Mamlakatimizda yirik soliq to'lovchilar bo'yicha soliq ma'muriyatchiligini tartibga solish yuzasidan tegishli qonun-hujjatlari qabul qilingan. Mazkur qonun-hujjatlarining asosiy vazifasi soliq qonunchiligini tartibga solib turish bilan birgalikda tadbirkorlik subyektlarining qonuniy manfaatlarini himoya qilishdan iboratdir.

Shunga ko'ra, xo'jalik yurituvchi subyektlarni yirik soliq to'lovchilar toifasiga kiritishning aniq mezonlarini belgilash, yirik soliq to'lovchilar bo'yicha soliq ma'muriyatchiligi funksiyalari hududlardagi soliq organlariga berilishi munosabati bilan davlat soliq xizmati organlarining vazifa va funksiyalari, tashkiliy tuzilmasini qayta ko'rib chiqish zarurati yuzaga keldi. Keyinchalik, yirik soliq to'lovchilarga xizmat ko'rsatish, jumladan, soliq hisobotlarini qabul qilish, soliq nazoratini amalga oshirish, soliqlar va yig'implarni undirish majburiyati yuklatilgan yirik soliq to'lovchilar bo'yicha hududlararo davlat soliq inspeksiyasi tashkil etildi.

O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksida yirik soliq to'lovchilar toifasiga kiritilgan soliq to'lovchilar alohida bo'linmalarni hisobga olib markazlashgan holda soliq hisobotini taqdim etishi va soliqlarni (yig'implarni) to'lashi, yirik soliq to'lovchilar, joylashgan yeridan qat'i nazar soliq hisobotini Yirik soliq to'lovchilar bo'yicha hududlararo davlat soliq inspeksiyasiga taqdim etishi, O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasi va Moliya vazirligi soliq organlarida yirik soliq to'lovchilarni hisobga olishning o'ziga xos xususiyatlarini belgilashga haqli ekanligi, yirik soliq to'lovchilar toifasiga mansub bo'lgan soliq to'lovchilarning soliq auditi Yirik soliq to'lovchilar bo'yicha hududlararo davlat soliq inspeksiyasi tomonidan inspeksiya boshlig'ining (inspeksiya boshlig'i o'rinbosarining) buyrug'i asosida amalga oshirilishi, qo'shilgan qiymat solig'ining jami summasi o'rnini tezlashtirilgan tarzda qoplash tartibi soliq hisobotini taqdim etishda soliq organlarini xabardor qilgan taqdirda O'zbekiston Respublikasining yirik soliq to'lovchilar toifasiga belgilangan tartibda kiritilgan yuridik shaxslariga nisbatan qo'llanilishi kabi tartib-qoidalar ko'zda tutilgan³.

Amaldagi qonunchilikda 2024-yil uchun O'zbekiston Respublikasining respublika budjeti daromadlari prognozida yirik soliq to'lovchi "Navoiy kon-metallurgiya kombinati" va "Olmaliq kon-metallurgiya kombinati" aksiyadorlik jamiyatlari bo'yicha foyda solig'i ko'rsatkichlari alohida ko'rsatib o'tilgan⁴.

O'zbekiston Respublikasining "2024-yil uchun O'zbekiston Respublikasining Davlat budjeti to'g'risida"gi Qonuni ijrosini ta'minlash maqsadida tegishli qonun-hujjati qabul qilingan bo'lib, unga ko'ra foyda solig'i to'liqligicha O'zbekiston Respublikasining respublika budjetiga yo'naltiriladigan yirik soliq to'lovchilar ro'yxati tasdiqlangan, shuningdek, "Navoiy kon-metallurgiya kombinati" AJ va "Olmaliq kon-metallurgiya kombinati" AJ uchun foyda solig'i stavkalari nazarda tutilgan⁵.

O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksi hamda O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 17-apreldagi 320-son "Davlat soliq xizmati organlari faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qaroriga muvofiq O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasining yuridik shaxslarni yirik soliq to'lovchilar toifasiga kiritishning mezonlarini belgilash to'g'risidagi nizom tasdiqlangan. Mazkur nizomda yuridik shaxslarni yirik soliq to'lovchilar toifasiga kiritishning mezonlari belgilab qo'yilgan⁶.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu maqolada statistik ma'lumotlarni qiyoslash, solishtirma tahlil, guruhlash va boshqa uslublardan foydalanildi. Shuningdek, yirik soliq to'lovchilar bo'yicha soliq ma'muriyatchiligini tashkil etish yuzasidan amaldagi qonunchilik normalari bo'yicha ayrim masalalar tahlil qilindi.

TAHLIL VA NATIJALAR

2024-yil yanvar-iyun oylarida yirik soliq to'lovchilar tomonidan 52 trln so'mdan ortiq soliq to'lagan. Shundan 25,7 trln so'mi davlat ulushi mavjud TOP-10 ta yirik soliq to'lovchi hisobiga, 4 trln so'mdan ziyodrog'i xususiy sektordagi TOP-10 yirik soliq to'lovchilar hisobiga to'g'ri kelgan.

3 Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 30 декабрдаги ЎРҚ-599 сонли Қонуни билан қабул қилинган Солиқ кодекси, (Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси - <https://lex.uz/docs/4674902>).

4 Ўзбекистон Республикасининг 2023 йил 25 декабрдаги "2024 йил учун Ўзбекистон Республикасининг Давлат бюджети тўғрисида"ги ЎРҚ-886-сонли Қонуни (Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси - <https://lex.uz/docs/6707765>).

5 Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2023 йил 29 декабрдаги Ўзбекистон Республикасининг "2024 йил учун Ўзбекистон Республикасининг Давлат бюджети тўғрисида"ги Қонуни ижросини таъминlash чора-тадбирлари тўғрисидаги ПҚ-422-сонли Қарори (Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси - <https://lex.uz/docs/6721144>).

6 Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасининг 2019 йил 12 июлдаги Адлия вазирлигидан 3172-сон билан рўйхатдан ўтказилган "Юридик шахсларни йирик солиқ тўловчилар тоифасига киритишнинг мезонларини белгилаш тўғрисидаги низомни тасдиқлаш ҳақида"ги қарори (Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси - <https://lex.uz/docs/4416401>).

1-jadval. Joriy yilning yanvar-iyun oylarida eng ko'p soliq to'lagan TOP-20 ta yirik soliq to'lovchilar⁷. (mlrd. so'm).

TOP-10 ta davlat ulushi bor yirik soliq to'lovchi korxonalar		
1	"NAVOIY KON-METALLURGIYA KOMBINATI" AJ	11 425,0
2	"OLMALIQ KON-METALLURGIYA KOMBINATI" AJ	3 949,0
3	"UZGASTRIDE" AJ	2 149,0
4	"HUDUDGAZTA`MINOT" AJ	2 017,0
5	"O`ZBEKNEFTGAZ" AJ	1 766,0
6	"NAVOIYURAN" DK	1 441,0
7	"UZAUTO MOTORS" AJ	984,0
8	TIF "O`ZMILLIY BANK" AJ	746,0
9	"O`ZBEKTELEKOM" AJ	638,0
10	"O`ZTRANSOAZ" AJ	600,0
JAMI		25 715,0
TOP-10 ta xususiy sektor yirik soliq to'lovchi korxonalar		
1	"UZBAT" AJ QK	1 348,0
2	"ENTER ENGINEERING LTD"	542,0
3	"TASHKENT TOBACCO" MCHJ	434,0
4	"KAPITALBANK" ATB	339,0
5	"UNITEL" MCHJ XK	292,0
6	"GID LICENSE PLATE" MCHJ XK	268,0
7	"HAMKORBANK" ATB	238,0
8	"ADM JIZZAKH" MCHJ	200,0
9	"ERIELL GMH" DM (tashkilot va uning barcha DMLari bo'yicha)	191,0
10	"EPSILON DEVELOPMENT COMPANY" MCHJ	175,0
JAMI		4 027,0
TOP-20 ta yirik soliq to'lovchilar (JAMI)		29 742,0
Barcha yirik soliq to'lovchilar tomonidan to'langan soliqlar		52 048,0

Jadval ma'lumotlaridan ko'rinib turibdiki, yirik soliq to'lovchilar tomonidan amalga oshiriladigan soliq tushumlarining davlat budjetidagi o'rni katta hisoblanadi, shuningdek, o'z o'rnida yuqoridagi jadval ma'lumotlaridan ayon bo'lmoqdaki, bunda TOP-20 ta yirik soliq to'lovchilar alohida ahamiyat kasb etadi. Xulosa qilish mumkinki, TOP-20 ta korxona tomonidan jami yirik soliq to'lovchilar tushumlarining 57 foizi to'langan.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'rganishlar natijasida yurtimizda yirik soliq to'lovchilarning soliq ma'muriyatchiligini tashkil etishning mustahkam huquqiy asoslari yaratilgan degan xulosaga kelindi, shuningdek, yirik soliq to'lovchilar tomonidan to'langan soliqlar davlat budjetida muhim ahamiyatga ega ekanligi ma'lum bo'ldi. Jumladan, yirik soliq to'lovchilarga xizmat ko'rsatish, shuningdek, soliq hisobotlarini qabul qilish, soliq nazoratini amalga oshirish, soliqlar va yig'implarni undirish majburiyati yuklatilgan soliq qo'mitasi tizimida alohida tuzilma ish faoliyati yo'lga qo'yilgan.

Bizningcha, yirik soliq to'lovchilar faoliyatini yanada rivojlantirish hamda mazkur yo'nalishdagi ma'muriyatchilikni takomillashtirish maqsadida quyidagilarni amalga oshirilishi maqsadga muvofiqdir:

- yirik soliq to'lovchilarning soliq ma'muriyatchiligiga oid qonun-hujjatlari o'rganilganda ularda ko'zda tutilgan ayrim qoidalarni O'zbekistonning ma'muriy islohotlari dasturi ijrosini ta'minlash maqsadida qabul qilingan qonun-hujjatlariga muvofiqlashtirish yuzasidan takliflar ishlab chiqilishi, qonunchilik amaliyotining yanada takomillashtirishiga xizmat qiladi.

- O'zbekiston Respublikasining Soliq kodeksi o'rganilganda ayrim soliq turlari bo'yicha ko'zda tutilgan soliq imtiyozlari va boshqa soliq ma'muriyatchiligini tartibga solishga oid ba'zi bir qoidalarni takomillashtirishga qaratilgan o'zgartirish hamda qo'shimchalarni kiritish maqsadga muvofiq;

- soliqlarning "fiskal" va "rag'batlantiruvchi" funksiyalardan yirik soliq to'lovchilarning soliq ma'muriyatchiligi tizimi tashkil etishda yanada samaraliroq foydalanishni yo'lga qo'yish ijobiy natija berishi mumkin, deb hisoblaymiz.

⁷ Жадвал маълумотлари Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Солиқ қўмитаси маълумотлари асосида тайёрланди.

Fikrimizcha, yirik soliq to'lovchilarga oid soliq ma'muriyatchiligining takomillashtirilishi tadbirkorlik subyektlari va jamiyat manfaatlariga birdek xizmat qilishi bilan muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 30 декабрдаги ЎРҚ-599-сонли Қонуни билан қабул қилинган Солиқ кодекси, (Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси - <https://lex.uz/docs/4674902>).
2. Ўзбекистон Республикасининг 2023 йил 28 декабрдаги “Солиқ ва бюджет сиёсатининг 2024 йилга мўлжалланган асосий йўналишлари қабул қилинганлиги муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида”ги ЎРҚ-891-сонли Қонуни (Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси - <https://lex.uz/docs/6718864>).
3. Ўзбекистон Республикасининг 2023 йил 25 декабрдаги “2024 йил учун Ўзбекистон Республикасининг Давлат бюджети тўғрисида”ги ЎРҚ-886-сонли Қонуни (Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси - <https://lex.uz/docs/6707765>).
4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 18 июлдаги “Солиқ маъмуриятчилигини тубдан такомиллаштириш, солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларнинг йиғилувчанлигини ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-5116-сонли Фармони (Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси - <https://lex.uz/docs/3271159>).
5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 26 июндаги “Давлат солиқ хизмати органлари фаолиятини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-3802-сонли Қарори (Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси - <https://lex.uz/docs/3796072>).
6. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2023 йил 29 декабрдаги Ўзбекистон Республикасининг “2024 йил учун Ўзбекистон Республикасининг Давлат бюджети тўғрисида”ги Қонуни ижросини таъминлаш чора-тадбирлари тўғрисидаги ПҚ-422-сонли Қарори (Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси - <https://lex.uz/docs/6721144>).
7. Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасининг 2019 йил 12 июлдаги Адлия вазирлигидан 3172-сон билан рўйхатдан ўтказилган “Юридик шахсларни йирик солиқ тўловчилар тоифасига киритишнинг мезонларини белгилаш тўғрисидаги низомни тасдиқлаш ҳақида”ги қарори (Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси - <https://lex.uz/docs/4416401>).
8. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Солиқ қўмитасининг расмий сайти - <https://soliq.uz>

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 8

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

